

13/12/2023

Η θεραπεία των πνευματικών ασθενειών, κατά τον άγιο Νεκτάριο - Του Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ιεροθέου

/ [Γνώμες](#)

Η θεραπεία των πνευματικών ασθενειών, κατά τον άγιο Νεκτάριο

Του Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιεροθέου

(Απομαγνητοφωνημένη ομιλία στον Ιερό Ναό του αγίου Νεκταρίου, στο Άργος Ορεστικό Καστοριάς, την 9-11-2023)

Θά ήθελα νά εὐχαριστήσω θερμά τόν Σεβασμιώτατο ποιμενάρχη σας, τόν Μητροπολίτη Καστορίας καί ἀγαπητό ἐν Χριστῷ ἀδελφό κ. Καλλίνικο, γιά τήν πρόσκληση πού μοῦ ἀπηύθυνε νά ἔρθω στήν Καστοριά, στό Ἄργος Ὁρεστικό, τήν ἡμέρα πού γιορτάζει ὁ μέγας αὐτός ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ἅγιος Νεκτάριος, Ἐπίσκοπος Πενταπόλεως.

Θέλω νά τόν εὐχαριστήσω καί γιά τά καλά λόγια πού εἶπε. Ἦδη ἀνέφερε ὅτι μέ ἀκολούθησε σέ ὅλες τίς περιοδεῖες πού ἔχω κάνει σχεδόν σέ ὅλον τόν κόσμο, σέ Ἀνατολή καί Δύση, σέ Βορρᾶ καί Νότο, διότι, ὅπως καί ἐσεῖς ἴσως ξέρετε, τά βιβλία μου ἔχουν μεταφρασθῇ σέ πολλές γλῶσσες καί ἐκεῖνοι πού θέλουν καί ἐνδιαφέρονται νά μάθουν γιά τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μας, μέ καλοῦν γιά νά τούς ἀναπτύξω τά ζητήματα τά ὁποῖα παρουσιάζω. Τόν εὐχαριστῶ, λοιπόν.

Καί, ἀπό ὅ,τι εἶπε καί ὁ ἴδιος, ἔχετε καταλάβει ὅτι τόσα χρόνια πού ἦταν κοντά μου, στήν Ναύπακτο, τελείωσε μιά ιδιότυπη «Ἐμπειρική Θεολογική Σχολή». Τελείωσε, βέβαια, καί τήν Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀλλά τελείωσε καί μιά ἄλλη Θεολογική Σχολή, διαβάζοντας μαζί μέ μένα ἢ ἀκούγοντας καί γράφοντας πολλές φορές ἐκεῖνα τά ὁποῖα παρουσίαζα γύρω ἀπό τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Φυσικά, στήν Ναύπακτο πού ἦταν, δέν ἀσχολήθηκε μόνο μέ τό νά ἀκούη θεολογικά μαθήματα καί νά ἀκούη θεολογικές ἀπόψεις γιά διάφορα ζητήματα, διότι κάνουμε καί Θεολογικά Συνέδρια, ἀλλά ἀσχολήθηκε ὡς ἱεροκήρυκας πού ἦταν μέ τήν ποιμαντική διακονία τῶν Χριστιανῶν, καί ὁμιλοῦσε καί ἐξομολογοῦσε καί ἀσχολεῖτο μέ τά Κατηχητικά Σχολεῖα. Ἐπί πλέον ἀσχολήθηκε καί μέ τήν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας μας, διότι, ἀφ' ενός μέν ὅλα τά χρόνια ἦταν κοντά μου ἀπό λαϊκός καί στήν συνέχεια πού ἔγινε Διάκονος καί Πρεσβύτερος, ἀλλά συγχρόνως διότι γιά ἓνα διάστημα τόν διόρισα Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καί ἀσχολήθηκε καί μέ τά διοικητικά θέματα. Καί μέ ὅλα αὐτά τά πράγματα ἀσχολήθηκε μέ τήν θεραπεία τῶν ἀνθρώπων μέ μιά ἰδιαίτερη ποιμαντική.

Ἄρα, σημαίνει ὅτι ἦλθε ἕτοιμος ἐδῶ στήν Μητρόπολη Καστορίας καί ἀπό πλευρᾶς θεολογικῆς καί ἀπό πλευρᾶς πνευματικῆς, ποιμαντικῆς καί ἀπό πλευρᾶς διοικητικῆς. Τόν εὐχαριστῶ καί πιστεύω θά ἀνταποκριθῇ στό ἔργο αὐτό τό ὁποῖο ὁ Θεός διά τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἀνέθεσε νά πραγματοποιήσῃ ἐδῶ στήν Καστοριά.

Μέ παρεκάλεσε νά σᾶς μιλήσω γιά τόν ἅγιο Νεκτάριο, Ἐπίσκοπο Πενταπόλεως, τόν θαυματουργό, καί ἐπέλεξα τό θέμα «Ἡ θεραπεία τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν, κατά τόν ἅγιο Νεκτάριο» .

Ἡ γνώση τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης

Ἐχω διαβάσει πολλά κείμενα γιά τόν ἅγιο Νεκτάριο καί γνωρίζω τά βασικά σημεία τῆς ζωῆς του. Καί αὐτό εἶναι σημαντικό, διότι οἱ περισσότεροι Χριστιανοί γνωρίζουν μόνο τήν ὑπομονή πού ἔκανε στίς συκοφαντίες πού δέχθηκε στήν ζωή του, ἀλλά καί τά θαύματα πού ἔκανε. Καί αὐτά εἶναι ἀξιοπρόσεκτα, ἄλλωστε ὁ Θεός διά τῶν ἁγίων κάνει θαύματα. Καί αὐτά εἶναι πάρα πολύ σημαντικά.

Ὅμως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος δέν ἦταν ἀπλῶς ἓνας Ἐπίσκοπος οὔτε ἀπλῶς ἓνας θαυματουργός καί ἅγιος, ἀλλά ἦταν μέγας Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐλεγα τό μεσημέρι σέ κάποιους, ὅτι, ἐάν ὁ Μέγας Βασίλειος, οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ζοῦσαν τόν 20ό αἰῶνα, θά ἔκαναν περίπου τό ἔργο πού ἔκανε ὁ ἅγιος Νεκτάριος. Ἡ, ἐάν ὁ ἅγιος Νεκτάριος ζοῦσε τήν ἐποχή τοῦ 4ου αἰῶνος, θά ἦταν περίπου σάν τούς μεγάλους αὐτούς Πατέρες καί ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Δέν μπορῶ νά σᾶς παρουσιάσω ὅλα ἐκεῖνα πού συνδέονται μέ τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, ἀλλά κυρίως ἐπέλεξα νά ἀναπτύξω τό θέμα: «Ἡ θεραπεία τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν, κατά τόν ἅγιο Νεκτάριο».

Ὅταν διαβάζουμε τά κείμενα τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, βλέπουμε τήν βασική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι πνευματικό νοσοκομεῖο, εἶναι πνευματικό θεραπευτήριον, θεραπεύει τίς πνευματικές ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἱερεῖς, καί κυρίως οἱ Ἐπίσκοποι, εἶναι πνευματικοί ἰατροί, πνευματικοί θεραπευτές, καί ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι στήν πραγματικότητα μιά θεραπευτική ἀγωγή, μιά θεραπευτική ἐπιστήμη, πού θεραπεύει τά πνευματικά νοσήματα τῶν ἀνθρώπων. Αὐτό ἀκριβῶς τό βλέπουμε στόν ἅγιο Νεκτάριο.

Τό ἐρώτημα πού θέλω νά ἀπαντήσω εἶναι: Ποῦ γνώρισε ὁ ἅγιος Νεκτάριος τήν ποιμαντική διακονία ὡς θεραπευτική ἐπιστήμη, καί γενικά, πῶς ἔγινε καλός πνευματικός ἰατρός;

Γνωρίζουμε ὅτι κάποιος γιά νά γίνη καλός γιατρός τοῦ σώματος, πρέπει νά σπουδάσῃ στήν Ἱατρική Σχολή, νά τεθῇ κάτω ἀπό τήν ἐπίβλεψη τῶν ἱατρῶν ἐρευνητῶν, τῶν καθηγητῶν Πανεπιστημίου, στήν συνέχεια νά ἐκπαιδευθῇ στά ἐργαστήρια, νά εἰδικευθῇ καί νά κάνῃ ὁ ἴδιος διάφορες ἐπεμβάσεις. Ἔτσι γίνεται καλός θεραπευτής καί καλός γιατρός. Ἐφ' ὅσον ὁ ἅγιος Νεκτάριος λέμε ὅτι ἦταν καλός πνευματικός γιατρός, καλός πνευματικός πατέρας καί θεραπευτής, πρέπει νά ἐξετασθῇ τό ποῦ γνώρισε αὐτήν τήν πνευματική ἱατρική ἐπιστήμη.

Όταν διαβάζη κανείς τόν βίο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, τό βλέπει αὐτό καθαρά. Ἀπό μικρό παιδάκι ἤθελε νά γίνη ἅγιος, ἀπό μικρό παιδάκι διάβαζε τά κείμενα τῶν Πατέρων καί ἄλλων, καί ἀπό μικρό παιδάκι ἤθελε νά γίνη δάσκαλος. Μάλιστα, διάβαζε τόν 50ό Ψαλμό τοῦ Δαυΐδ καί ἐπέμενε στόν στίχο πού λέει: «Διδάξω ἀνόμους τάς ὁδούς σου καί ἀσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσι». Τί εἶναι αὐτό; Εἶναι ἡ διδασκαλία. Καί, βέβαια, αὐτό πού λέμε διδασκαλία δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ θεραπεία. Διότι, ὅταν διδάσκη κανείς, τότε προσφέρει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο θά θεραπευθῇ ὁ ἀκροατής. Αὕτη εἶναι ἡ ποιμαντική διακονία.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἀπό μικρό παιδάκι ἦταν μέσα στήν Ἐκκλησία καί ἀγαποῦσε πάρα πολύ τόν Θεό. Ἀλλά ἰδιαιτέρως ἔμαθε αὐτήν τήν θεραπευτική πνευματική ἐπιστήμη καί ἀγωγή κοντά σέ ἁγίους ἀνθρώπους, σέ μοναχοὺς. Ξέρουμε ὅτι ἓνα διάστημα, γιά ἑπτὰ χρόνια, ἦταν στήν Χίο δημοδιδάσκαλος, κοντά στήν Νέα Μονή Χίου, καί τότε στήν Μονή αὕτη ἦταν ἓνας περίφημος ἀσκητής, ὁσιος Ἡγούμενος, ὁ Γέροντας Παχώμιος.

Τότε γιά νά διδάξη κανείς τά μαθήματα στό Δημοτικό Σχολεῖο, ἔπρεπε νά ἔχη τελειώσει Γυμνάσιο, αὐτό πού ὀνόμαζαν παλαιότερα Σχολαρχεῖο. Ὅποτε, δίδασκε καί ταυτόχρονα πήγαινε στό Μοναστήρι, στήν Νέα Μονή Χίου, κοντά στόν ὁσιο Παχώμιο. Γιά ἑπτὰ χρόνια καθοδηγεῖτο ἀπό τόν ἀπαθῆ αὐτόν Γέροντα, ὅσο ἐργαζόταν στήν περιοχή ἐκείνη δημοδιδάσκαλος. Μετά ἀποφάσισε νά γίνη μοναχός. Εἰσῆλθε στό Μοναστήρι κάτω ἀπό τήν πνευματική καθοδήγηση αὐτοῦ τοῦ Γέροντα, παρέμεινε ὡς δόκιμος μοναχός τρία χρόνια. Κρατῆστε τά αὐτά, διότι εἶναι πολύ σημαντικά, γιά νά δοῦμε ἀπό ποῦ ξεκίνησε ὁ ἅγιος Νεκτάριος, πράγμα πού εἶναι πολύ σημαντικό.

Παρέμεινε στήν Μονή αὕτη ὡς δόκιμος μοναχός τρία χρόνια καί ξέρουμε πολύ καλά ὅτι, ὅταν κανείς εἰσέρχεται στό Μοναστήρι γιά νά μονάσῃ καί γίνεται δόκιμος μοναχός, ἀγωνίζεται, ὥστε νά μήν κάνῃ τό δικό του θέλημα, ἀλλά μέ τήν ὑπακοή νά κάνῃ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι αὐτό πού λέμε στήν θεολογία, νά μετατρέψῃ τό γνωμικό θέλημα καί νά τό κάνῃ φυσικό θέλημα· νά μήν κάνῃ αὐτό πού θέλει ὁ ἴδιος καί τά πάθη του, ἀλλά νά κάνῃ αὐτό πού θέλει ὁ Θεός. Αὐτό εἶναι τό περιεχόμενο τῆς ὑπακοῆς. Δέν κάνουμε ὑπακοή, ἐπειδὴ θέλουμε νά γίνουμε δοῦλοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά γιά νά μάθουμε τί θέλει ὁ Θεός καί πῶς θά θεραπευθοῦμε, πῶς τό γνωμικό θέλημα θά γίνη φυσικό θέλημα καί νά κάνουμε αὐτό πού θέλει ὁ Θεός.

Στήν συνέχεια ἐκάρῃ μοναχός καί χειροτονήθηκε Διάκονος. Ἐπειδή, ὅμως, εἶδαν ὅτι ἦταν εὐφυῆς ἄνθρωπος, ἔδειξαν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον νά τελειώσῃ, θά λέγαμε σήμερα ἐμεῖς, τό Λύκειο, γι' αὐτό καί ἐστάλῃ στήν Ἀθήνα τρία χρόνια, γιά νά

τελειώση όλες τις γυμνασιακές σπουδές. Ἐπέστρεψε πάλι στήν Νέα Μονή Χίου καί παρέμεινε ἐκεῖ περίπου ἕνα χρόνο. Ἀλλά, ἐπειδή πάλι ἔβλεπαν ὅτι αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέλλον καί εἶναι εὐφυής, γι' αὐτό ἀνέλαβαν νά τόν στείλουν νά σπουδάσῃ θεολογία. Ἔτσι πῆγε στό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας καί ἀπό ἐκεῖ ὁ Πατριάρχης τόν ἔστειλε στήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν καί εἶχε στήν συνέχεια τήν ἐξέλιξη αὐτή τήν ὁποία γνωρίζετε.

Θεωρῶ, λοιπόν, ὅτι αὐτή ἡ προϊστορία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου εἶναι πάρα πολύ σημαντική. Δηλαδή, στό Μοναστήρι ἔμαθε τήν πνευματική ἱατρική ἐπιστήμη. Ὅπως ἕνας φοιτητής σπουδάζει στήν Ἱατρική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου καί τίθεται κάτω ἀπό τήν ἐπιστημονική καθοδήγηση τῶν καθηγητῶν του, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐρευνητές καί τοῦ διδάσκουν τί θά πῇ παθολογία, τί θά πῇ χειρουργική, τί θά πῇ ὀφθαλμολογία κλπ., τί θά πῇ ἱατρική ἐπιστήμη, τό ἴδιο γίνεται καί μέ αὐτούς πού θέλουν νά μάθουν τήν πνευματική ἱατρική ἐπιστήμη. Ἀναζητοῦν αὐτούς πού γνωρίζουν ἀπό θεραπεία τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν.

Ἔτσι, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔμαθε στό Μοναστήρι τά πνευματικά θέματα. Δέν προῆλθε ἀπό τό «πουθενά» ὁ ἅγιος Νεκτάριος οὔτε βοηθήθηκε ἀπλῶς ἀπό τά βιβλία πού διαβασε, ἀλλά τά ἔμαθε στό Μοναστήρι· ἐκεῖ ἔμαθε τήν μέθοδο τῆς πνευματικῆς θεραπείας καί τήν ὀρθόδοξη ποιμαντική ἐπιστήμη, καί φυσικά τήν πνευματική ποιμαντική διακονία, τό νά θεραπεύῃ τίς πνευματικές ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων, πού θά δοῦμε στήν συνέχεια.

Νά σκεφθεῖτε, καί τό λέω πολύ συχνά αὐτό, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεραπευτήριον. Καί ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεραπευτήριον, τότε θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι τό Μοναστήρι εἶναι ἡ Μονάδα Ἐντατικής Θεραπείας, ἀκόμη δέ εἶναι καί χειρουργεῖο. Οἱ μοναχοί στό Μοναστήρι τό ὁποῖο βασίζεται στήν ὀρθόδοξη παράδοση, γνωρίζουν τί θά πῇ θεραπεία· ἐκεῖ λειτουργεῖ καί ἡ πνευματική ἱατρική σχολή καί ἀπό κεῖ βγαίνουν μετὰ οἱ Ἐπίσκοποι καί οἱ Ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν νά θεραπεύουν τούς ἀνθρώπους. Ἔτσι, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔγινε πραγματικός θεολόγος, ἔμαθε τί θά πῇ προσευχή, ἔμαθε τί θά πῇ ὑπακοή στίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἔμαθε τί θά πῇ ἱερέας ἀκολουθίης τῆς Ἐκκλησίας, ἔγινε πνευματικός θεραπευτής.

Ὑπάρχει μιά ἐπιστολή τήν ὁποία στέλνει σέ κάποιον, πού, ὅταν τήν διάβασα πρώτη φορά, μοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση· ἐκεῖ γράφει ὅτι πολλές φορές, ὅταν χοροστατοῦσε στόν Δεσποτικό Θρόνο, θυμόταν τόν ὅσιο Παχώμιο στήν Νέα Μονή τῆς Χίου καί συνεκινεῖτο. Κοιτάξτε, ἕνας Ἐπίσκοπος χοροστατεῖ στόν Δεσποτικό Θρόνο καί ὁ νοῦς του ἦταν στήν Νέα Μονή Χίου, στόν Γέροντά του, τόν ὅσιο Παχώμιο. Τί πνευματικά βιώματα εἶχε ὁ ἅγιος Νεκτάριος!

Ἐπομένως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔγινε πραγματικός θεραπευτής, ὅχι μόνο διότι

διάβασε βιβλία καί κείμενα, αλλά διότι γνώρισε τήν μέθοδο τῆς θεραπείας τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν στήν πράξη καί ἔτσι ἔγινε πραγματικός θεολόγος.

Καί συνέβη αὐτό πού γράφει ὁ ὁσιος Νεῖλος ὁ Ἀσκητής: «Εἰ θεολόγος εἶ, προσεύξη ἀληθῶς. Καί εἰ ἀληθῶς προσεύξη, θεολόγος εἶ», δηλαδή, ἂν εἶσαι θεολόγος, πρέπει νά προσεύχεσαι πραγματικά καί, ἂν προσεύχεσαι πραγματικά, τότε εἶσαι ἀληθινός θεολόγος. Εἶναι αὐτό πού γράφει καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅταν δίνει τόν ὀρισμό ποιοί εἶναι οἱ θεολόγοι. Λέει: Θεολόγοι εἶναι «οἱ ἐξητασμένοι καί οἱ διαβεβηκότες ἐν θεωρίᾳ», εἶναι αὐτοί πού ἔδωσαν ἐξετάσεις, δηλαδή πέρασαν ἀπό τήν κάθαρση τῆς καρδιάς στόν φωτισμό τοῦ νοῦ καί ἔφθασαν στήν θεωρία, «καί πρό τούτων καί ψυχὴν καί σῶμα κεκαθαρμένων ἢ καθαιρομένων τό μετριώτατον», δηλαδή καθάρισαν καί τήν ψυχὴ καί τό σῶμα καί, ἂν δέν ἔγινε αὐτό, τοῦλάχιστον ἀγωνίζονται νά καθαριστοῦν, «τό μετριώτατον».

Ἔμαθε, λοιπόν, ὁ ἅγιος Νεκτάριος τήν μέθοδο τῆς θεραπείας καί αὐτό ἐφήρμοσε σέ ὅλη του τήν ζωή. Δέν γίνεται ἅγιος κανεὶς, ἐπειδὴ ἀπλῶς τό ἐπιθυμεῖ, ἐπειδὴ ἔχει μιά ἐπιθυμία, ἀλλά πρέπει νά τεθῇ κάτω ἀπό καθοδήγηση καί νά περάσῃ μέσα ἀπό τοὺς βαθμούς τῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού εἶναι ἡ κάθαρση, ὁ φωτισμός καί ἡ θέωση. Εἶναι αὐτό πού λέμε πράξη καί θεωρία. Καί αὐτό πού ἔμαθε ὁ ἅγιος Νεκτάριος, αὐτό τό δίδαξε.

Ἡ διδασκαλία τῆς πνευματικῆς θεραπευτικῆς στοὺς φοιτητές τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς

Ὅπως γνωρίζετε, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν Διευθυντὴς στήν Ριζάρειο Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή καί, βέβαια, ἦταν καί καθηγητής. Μεταξύ τῶν ἄλλων μαθημάτων πού δίδασκε ἦταν καί τό μάθημα τῆς «Ποιμαντικῆς». Αὐτό τό διδασκόμασταν καί ἐμεῖς στίς Θεολογικὲς Σχολές. Δηλαδή, ὅταν λέμε «Ποιμαντικὴ», εἶναι τό πῶς θά ποιμάνουμε τό ποίμνιο τοῦ Θεοῦ, τί σημαίνει διαποίμανση τῶν ἀνθρώπων, τί σημαίνει ποιμαντικὴ ἐπιστήμη καί ἀγωγή.

Δίδαξε, λοιπόν, τό μάθημα αὐτό στοὺς σπουδαστές. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔγιναν Ἱερεῖς, ἔγιναν Ἐπίσκοποι, ἔγιναν καθηγητές Πανεπιστημίου -θυμᾶμαι τώρα τόν Παναγιώτη Μπρατσιώτη, καθηγητὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στήν Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν- πολλοὶ ἔγιναν θεολόγοι καί δίδαξαν στά Σχολεῖα. Σέ ὅλους αὐτοὺς δίδασκε τήν ποιμαντικὴν ὁ ἅγιος Νεκτάριος.

Γιὰ νά τοὺς δώσῃ καί ἓνα βοήθημα, ὅπως κάνουν οἱ καθηγητές πού διδάσκουν, ἔγραψε ἓνα βοήθημα γιὰ τήν ποιμαντικὴν. Ὑπάρχει, λοιπόν, βιβλίον πού λέγεται «Μάθημα ποιμαντικῆς» καί σημειώνεται «πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν». Εἶναι

ποιμαντική στους σπουδαστές. Στο βιβλίο αυτό παρουσιάζει τό ἔργο τῶν ποιμένων καί κυρίως τό ἔργο τοῦ Ἐπισκόπου. Ἄν διαβάσῃ κανεὶς αὐτό τό ἔργο μέ τίτλο «Μάθημα Ποιμαντικῆς», θά δῇ ὅτι ἀναφέρεται στόν Ἐπίσκοπο, τόν πραγματικό ποιμένα, γιατί ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος καί ὁ Μητροπολίτης μιᾶς Μητροπόλεως. Καί τό βλέπουμε αὐτό διάχυτα στό βιβλίο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου.

Κατ' ἀρχάς γράφοντας γιά τήν Ποιμαντική δίνει τόν ὀρισμό της, τό τί θά πῇ Ποιμαντική. Ποιμαντική εἶναι «ἡ συστηματική διδασκαλία τοῦ μαθήματος τοῦ πραγματευομένου περί τοῦ ἀξιώματος τοῦ Πνευματικοῦ Ποιμένου τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καί περί τοῦ ποῖός τις δέον νά εἶναι ὁ Πνευματικός ποιμὴν, ὅπως διακυβερνήσῃ καλῶς τήν ἐμπεπιστευμένην αὐτῷ ὑπό τοῦ Θεοῦ ποίμνην». Ὡς μάθημα ποιμαντικῆς συνδέεται μέ τήν διακυβέρνηση τῆς πνευματικῆς ποίμνης. Γράφει: «Οἷαν σπουδὴν καί φροντίδα καταβάλλει ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων πρὸς σωτηρίαν καί εὐεξίαν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, τοιαύτην φροντίδα καί ἐπιμέλειαν ὀφείλει νά ἔχῃ καί δεικνύῃ καί ὁ ποιμὴν τῶν λογικῶν προβάτων πρὸς καλήν διακυβέρνησιν τῆς λογικῆς αὐτοῦ ποίμνης, καί σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του». Εἶναι καθαρὸς αὐτός ὁ ὀρισμός. Στήν συνέχεια γράφει ὅτι «ἡ ποιμαντική εἶναι μάθημα θεολογικόν». Καί μιᾶ ἄλλῃ φράση πού χρησιμοποιεῖ εἶναι ὅτι ἡ ποιμαντική «εἶναι ἐφηρμοσμένη θεολογία». Ἡ ποιμαντική ἐξασκεῖται θεολογικά.

Ὅταν διαβάζετε γιά κάποιον ἅγιο, πρέπει νά ἐξετάζετε πότε καί πῶς ἔζησε, σέ ποιο περιβάλλον ἔζησε. Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος σπούδασε στήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν, σέ μιᾶ ἐποχὴ πού ἐπικρατοῦσαν διάφορα δυτικά ρεύματα, κυρίως εἶχαν ἔρθει στήν Ἑλλάδα ἡ σχολαστική καί ἡ προτεσταντική θεολογία, συνδεδεμένες μέ μιᾶ λογικοκρατία καί μέ μιᾶ ἐξωτερικὴ ἠθική. Ὅμως, ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος παρέμενε στήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἔτσι, γράφει ὅτι «ἡ Ποιμαντική εἶναι μάθημα θεολογικόν» καί μάλιστα γράφει ὅτι εἶναι «ἐφηρμοσμένη θεολογία», ὅχι θεωρητική, ἀλλὰ ἐφαρμόζει στήν πράξη τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπειτα, ὀρίζει τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία, καί δίνει ἕναν ωραιότατο ὀρισμό. Βεβαίως, γνωρίζουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά πρέπει νά δοῦμε πῶς ἀναλύεται ἀπό τόν ἅγιο Νεκτᾶριο αὐτός ὁ ὀρισμός.

Ἀκολουθώντας τόν ἅγιο Ἐπιφάνιο Κύπρου καί τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, γράφει: «Ἡ Ἐκκλησία ἐστὶ ἡ ὁρατὴ ἐπὶ γῆς βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἡ λαβοῦσα μέν τήν ἀρχὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ διὰ τοῦ Ἀβραάμ καί τῶν Πατριαρχῶν μέχρι Μωϋσέως καί διὰ τοῦ νόμου μέχρι Χριστοῦ περιωθεῖσα καί διὰ τόν Χριστόν ἀναδειχθεῖσα». Ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι ἕνα σωματεῖο, δέν εἶναι ἕνας ὀργανισμός, δέν εἶναι μιᾶ κοινωνικὴ φιλανθρωπικὴ ὀργάνωση, ἀλλὰ εἶναι ἡ ὁρατὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ πάνω

στήν γῆ.

Ἡ Ἐκκλησία ξεκίνησε ἀπό τόν Παράδεισο μέ τόν Ἀδάμ καί τήν Εὕα, καί ἐπειδή αὐτοί μετά τήν παρακοή ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τόν Παράδεισο, τώρα ἔρχεται ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στήν γῆ. Αὐτό γίνεται μέ τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στόν Ἀβραάμ, στούς Πατριάρχες, στόν Μωϋσῆ· εἶναι ὁ ἄσαρκος Λόγος πού ἀποκαλύπτεται στήν Παλαιά Διαθήκη, καί μετά ἔρχεται ὁ σαρκακωμένος Λόγος, ὁ Χριστός, καί μᾶς παρουσίασε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ Παράδεισος, ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Μετά γράφει ὅτι «σκοπός τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν ἡ σωτηρία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καί ἡ ἀποκατάσταση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας διαταραχθείσης καί ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀγάπης, τῆς χαρᾶς καί τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ τῆς γῆς». Πρόκειται γιά ἕναν καταπληκτικό ὀρισμό. Ὁ σκοπός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτός πού ἔδωσε ὁ Θεός στόν Παράδεισο, στόν Ἀδάμ καί τήν Εὕα. Ἐπειδή αὐτός ὁ σκοπός τῆς Ἐκκλησίας διαταράχτηκε μέ τήν ἁμαρτία, τώρα πρέπει νά τόν ζήσουμε ἐδῶ στήν γῆ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καί αὐτό γίνεται μέ τήν ἐπικράτηση τῆς ἀγάπης, τῆς χαρᾶς καί τῆς ἐλευθερίας.

Σαφῶς ἐδῶ φαίνεται ποιός ἦταν ὁ ἀρχικός σκοπός τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, πῶς ὁ ἄνθρωπος ἀπέτυχε νά πραγματοποιήσῃ αὐτόν τόν σκοπό καί μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐπανέρχεται στήν προηγούμενη κατάσταση καί ἀνεβαίνει ἀκόμη περισσότερο· καί αὐτό εἶναι τό θεραπευτικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπομένως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔχει ὑπ' ὄψη του τήν προπτωτική καί μεταπτωτική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καί τήν ἀναγέννησή του ἐν Χριστῷ στήν Ἐκκλησία.

Καί νά σκεφθῇ κανεῖς ὅτι τήν ἐποχή πού τά γράφει αὐτά, ὅπως εἶπα πρὶν, στήν Θεολογική Σχολή τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλά καί στήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχαν ἄλλες ἀπόψεις γιά τήν Ἐκκλησία, δυτικές, σχολαστικές, προτεσταντικές. Τό ὅτι τά γράφει αὐτά ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶναι διότι τά γνώρισε ἀπό τήν πείρα του μέσα στό Μοναστήρι καί μέ τήν ἄσκηση τήν ὁποία ἔκανε κάτω ἀπό ἅγιο Γέροντα.

Ὅταν διαβάζουμε τό βιβλίο τῆς Ποιμαντικῆς, βλέπουμε ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος μετά τήν Εἰσαγωγή ἀναπτύσσει δύο μεγάλες ἐνότητες.

Ἡ πρώτη ἐνότητα ἔχει τίτλο: «Εἰσαγωγή εἰς τό μάθημα τῆς ποιμαντικῆς» καί ἐκεῖ κάνει λόγο «περί τοῦ μαθήματος τῆς ποιμαντικῆς», «περί Ἐκκλησίας», «περί Μυστηρίων», «περί τῶν προσόντων τῶν πνευματικῶν ποιμένων». Κάνει μεγάλη ἐντύπωση τό ὅτι, ὅταν μιλάει γιά τά προσόντα του ποιμένου, γράφει ὅτι πρέπει νά

ἔχη «κοινά προσόντα», «θρησκευτικά προσόντα», δηλαδή θερμή ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, ἱερό ζήλο, ἅγιο φόβο Θεοῦ καὶ πίστη σταθερά καὶ ζῶσα. Ἐπίσης, πρέπει νὰ ἔχη «φυσικά διανοητικά προσόντα καὶ ἐπίκτητα», «σωματικά προσόντα», «νόμιμη ἡλικία καὶ κλήση γιὰ τὴν ἱερωσύνη». Σέ αὐτὰ ἐντάσσει τὴν «φιλολογικὴ καὶ θεολογικὴ παιδεία», τὴν «ἐκκλησιαστικὴ μόρφωση» καὶ τὴν «ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωση». Καὶ δίνει τίς ἀπαραίτητες ἐπεξηγήσεις, διότι εἶναι ἀνάγκη ὁ ποιμὴν νὰ ἔχη τέτοιες γνώσεις στὴν ἐποχὴ μας. Βλέπετε, στό βιβλίο αὐτό παρατίθεται μιὰ ὁλόκληρη θεωρία τὴν ὁποία ἔχει ὁ ἅγιος Νεκτάριος.

Ἡ δευτέρη ἐνότητα τοῦ βιβλίου ἔχει τίτλο, «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Εἰδικὴν Ποιμαντικὴν». Σέ αὐτό ἀναπτύσσει τὸ θέμα τῆς «ἡθολογίας», δηλαδή γιὰ τὸ ποιοὶ εἶναι τὸ ἥθος τῶν ποιμένων. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι περισσότερο κάνει λόγο γιὰ τοὺς Ἐπισκόπους, διότι, ὅταν ἓνας Μητροπολίτης σέ μιὰ ἐπαρχία τὰ ξέρη αὐτά, μετὰ καθοδηγεῖ μέ βάση αὐτά τοὺς Ἱερεῖς καὶ τὸν λαό. Καὶ ἐκεῖ γράφει ὅτι ὁ Ποιμὴν πρέπει νὰ ἔχη «σεμνοπρέπεια» καὶ «ἱεροπρέπεια», «κοσμιότητα». Στὴν συνέχεια κάνει λόγο «περὶ ἀρετολογίας», δηλαδή ὁμιλεῖ γιὰ τίς ἀρετές, τὴν εἰρήνη, τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν αὐταπάρνηση, τὴν ἀνεξικακία, τὴν ἀνδρεία πού πρέπει νὰ ἔχη ὁ κληρικός καὶ ἔτσι νὰ διδάσκη τὸν λαό, τὴν πραότητα, τὴν μακροθυμία κλπ. καθὼς ἐπίσης κάνει λόγο γιὰ τίς «ἡθικὲς κακίες», δηλαδή τὰ πάθη. Ἀκολουθῶς ἀναφέρεται στὴν «καθηκοντολογία», στὰ καθήκοντα πού ἔχει ὁ πνευματικὸς ποιμὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς διαφόρους. Δέν ἔχουμε ἀπλῶς δικαιώματα, γιὰ τὰ ὁποῖα μιλοῦν σήμερα ὅλοι, ἀλλὰ ἔχουμε καὶ καθήκοντα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ σέ διαφόρους ἄλλους μέσα στὴν κοινωνία.

Αὐτές εἶναι οἱ δύο μεγάλες ἐνότητες τοῦ βιβλίου. Καὶ τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι δέν κάνει μάθημα μέ ἀνάπτυξη κεφαλαίων, ἀλλὰ τὰ ἀναπτύσσει μέ ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις, δηλαδή κάνει ἐρώτηση καὶ ἀπαντᾷ, κατὰ τρόπον ἐπαγωγικό. Καὶ ἀφοῦ τελειώνουν αὐτές οἱ δύο μεγάλες ἐνότητες τοῦ βιβλίου, με τίς ὑποενότητές τους, στὴν συνέχεια παραθέτει τὸ «Παράρτημα», πού εἶναι ἡ βάση τῆς ποιμαντικῆς στὴν ὁποία στηρίχτηκε γιὰ νὰ γράψῃ ὅλα τὰ προηγούμενα.

Καὶ ἐδῶ στό «Παράρτημα» ὑπάρχουν δύο ἐνότητες. Ἡ πρώτη ἐνότητα ἀναφέρεται στὴν «ποιμαντικὴ τῶν Πατέρων». Καταγράφει χωρὶα τῶν Πατέρων πού κάνουν λόγο γιὰ τὴν ποιμαντικὴ πού πρέπει νὰ ἀσκοῦν οἱ ποιμένες, κυρίως οἱ Ἐπίσκοποι. Ἡ δευτέρη ἐνότητα περιλαμβάνει Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, πού σχετίζονται μέ τὴν ἱερωσύνη καὶ τὴν ποιμαντικὴ διακονία.

Αὐτό πού ἔκανε ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν δυσεύρετο γιὰ τὴν ἐποχὴ του. Στὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα πού ἔζησε, ἐπικρατοῦσε στὴν Ἑλλάδα ἡ δυτικὴ θεολογία καὶ μετέφεραν τίς ἀπόψεις τῶν ἐκφραστῶν της. Πολύ ἀργότερα, ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἄρχισαν νὰ ἐκδίδονται τὰ κείμενα τῶν Πατέρων καὶ νὰ γίνονται

διατριβές πάνω σέ αυτά. Αντίθετα, ὁ ἅγιος Νεκτάριος χρησιμοποιεῖ κείμενα τῶν Πατέρων σέ ἐκείνη τήν δύσκολη ἐποχή. Φυσικά, εἶχε διαβάσει ὅλα τά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, γι' αὐτό καί ἔγραψε βιβλίο γιά τίς Οἰκουμενικές Συνόδους. Γνώριζε τά δόγματα καί τούς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, καί αὐτά ἦταν δυσεύρετα γιά Ἐπίσκοπο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐπομένως, ὅταν διαβάση κανεῖς αὐτό τό βιβλίο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, πού τιτλοφορεῖται «Ποιμαντική», βλέπει καθαρά ὅτι εἶναι ἓνας πνευματικός καθρέπτης τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, εἶναι ἡ πνευματική αὐτοβιογραφία του. Βεβαίως, ὑπάρχουν πολλοί πού εἶπαν καί ἔγραψαν γιά τήν ζωή τοῦ ἁγίου Νεκταρίου καί διατυπώνουν τίς ἐντυπώσεις τους γι' αὐτόν, ἀπό δικές τους ἐμπειρίες ἢ ἀπό πληροφορίες ἄλλων, ἀλλά, ἂν θέλη νά δῇ κανεῖς ποιός ἦταν ὁ ἅγιος Νεκτάριος, πρέπει νά διαβάση τήν «Ποιμαντική» του. Διότι αὐτά πού δίδασκε καί ἔλεγε γιά τό πῶς πρέπει νά εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος καί οἱ ποιμένες, αὐτά τά πίστευε ὁ ἴδιος καί τά ζοῦσε στήν πράξη.

Ἐφαρμογή τῆς Ποιμαντικῆς στίς μοναχές τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Αἰγίνης

Ἐκεῖ πού φαίνεται ἡ ἐξάσκηση τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης πού ἀσκοῦσε εἶναι οἱ Ἐπιστολές πού ἔστειλε στίς μοναχές τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος, στήν Αἴγινα.

Ὅταν ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν στήν Ριζάρειο Σχολή, δίδασκε τούς σπουδαστές, ἀλλά λειτουργοῦσε καί κήρυττε στούς ἀνθρώπους, ὁπότε μερικές κοπέλες πού ἄκουγαν αὐτόν τόν λόγο καί ἐνθουσιάζονταν, τοῦ ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμία τους νά γίνουν μοναχές καί ἤθελαν τήν βοήθειά του. Ἔτσι, ἀνέλαβε ὁ ἅγιος Νεκτάριος νά κτίσῃ ἓνα Μοναστήρι στήν Αἴγινα, καί εἶναι τό Μοναστήρι τῆς Ἀγίας Τριάδος, καί τίς καθοδηγοῦσε πνευματικά.

Στήν ἀρχή ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ἐπειδὴ ἦταν στήν Ἀθήνα Διευθυντής καί καθηγητής στήν Ριζάρειο Σχολή, γιά νά τίς καθοδηγήσει τίς ἔγραφε ἐπιστολές. Διασώζονται, λοιπόν, αὐτές οἱ ἐπιστολές καί σέ αὐτές φαίνεται τό μεγαλεῖο του. Παρακαλῶ, νά βρεῖτε καί νά διαβάσετε τίς ἐπιστολές αὐτές. Ἐκεῖ φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν μέγας ἀσκητής, θαυμάσιος πνευματικός καθηγητής. Φαίνεται ὅτι γνωρίζει ἀπό πνευματική καθοδήγηση, γνωρίζει πῶς νά παραλάβῃ ἕναν ἄνθρωπο στήν κατάσταση στήν ὁποία βρίσκεται καί νά τόν θεραπεύσῃ, πῶς ἀπό τό κατ' εἰκόνα νά τόν ὁδηγήσῃ στό καθ' ὁμοίωσιν, πῶς νά θεραπεύῃ τόν ἄνθρωπο ἀπό τά πάθη μέ ἕναν τρόπο διακριτικό.

Ἀργότερα, ὅταν συνταξιοδοτήθηκε, πῆγε καί παρέμεινε στό Μοναστήρι καί καθοδηγοῦσε τίς μοναχές μέ τόν τρόπο πού ἐκεῖνος γνώριζε καί ἀπό τό Μοναστήρι στό ὁποῖο ἦταν δόκιμος καί μοναχός καί ἀπό τίς μελέτες τίς ὁποῖες ἔκανε, ἀλλά καί ἀπό ὅλη τήν ποιμαντική πείρα τήν ὁποία ἀπέκτησε.

Ἔτσι, ὅταν διαβάζῃ κανεῖς αὐτές τίς ἐπιστολές πού ἔστειλε στίς μοναχές, βλέπει τόν ἅγιο Νεκτάριο νά ἐφαρμόζῃ τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας στήν πράξη. Διότι εἶναι πάρα πολύ καλό νά ἀνέρχεται κανεῖς στόν ἄμβωνα τοῦ Ναοῦ ἢ στήν Ὡραία Πύλη καί νά μιλάῃ, νά κάνῃ ἕνα κήρυγμα, καί ἄλλο εἶναι νά ἀναλάβῃ ἕναν ἄνθρωπο πού εἶναι πληγωμένος, βασανισμένος, ταλαιπωρημένος, ἀπελπισμένος καί σιγά-σιγά νά τόν βάλῃ «στήν ὁδὸ τοῦ Κυρίου», ὅπως λέμε. Αὐτό εἶναι μεγάλη ἐπιστήμη, μεγάλη τέχνη. Αὐτό ἔκανε ὁ ἅγιος Νεκτάριος.

Δέν μπορῶ νά σᾶς παρουσιάσω ὅλες αὐτές τίς ἐπιστολές, ἀλλά κυρίως θά τονίσω δύο σημεῖα ἀπό αὐτές.

Τό πρῶτο σημεῖο εἶναι ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος φαίνεται καθαρά ὅτι γνωρίζει τήν διάκριση μεταξύ τῶν ἀσθενειῶν καί αὐτό δείχνει ὅτι εἶναι ἕνας μέγας ἀσκητής. Ἔλεγα τό πρῶτ' στό κήρυγμα ὅτι μιᾶμε καί ἐντυπωσιαζόμαστε ἀπό τήν ἄσκηση μερικῶν πατέρων στό Ἅγιον Ὄρος, ἀλλά ἐδῶ, ὅταν διαβάζῃ κανεῖς τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, καταλαβαίνει ὅτι καί αὐτός εἶναι μέγας ἀσκητής.

Ποιά είναι η πραγματική θεολογία; Δέν είναι απλῶς τό νά ἔχει κανείς πολλές γνώσεις, ἀλλά είναι νά διακρίνη τά πνεύματα ἄν είναι ἀπό τόν Θεό ἢ είναι ἀπό τόν διάβολο. Ἔχουμε διάφορους λογισμούς. Διερωτόμαστε: Τί είναι αὐτοί οἱ λογισμοί καί ἀπό ποῦ προέρχονται: ἀπό τόν Θεό ἢ ἀπό τόν διάβολο; Ποιός θά μᾶς τό ξεχωρίση, ποιός θά κάνη τήν διάκριση αὐτή; Τό σημαντικό είναι νά διακρίνη κανείς αὐτούς τούς λογισμούς, ποιός είναι ἀπό τόν Θεό, ποιός είναι ἀπό τά πάθη, ποιός είναι ἀπό τόν διάβολο. Καί ἔτσι νά δίνη στόν ἄνθρωπο τήν δυνατότητα νά ἐλευθερωθῇ ὁ ἴδιος μέ τόν ἀγῶνα του, ἀλλά κυρίως μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Στίς ἐπιστολές αὐτές φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔχει μεγάλη γνώση τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου, είναι καλός πνευματικός θεραπευτής, γνωρίζει τήν θεραπευτική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά συγχρόνως ἔχει μεγάλη διάκριση. Τοῦ γράφει ἡ Γερόντισσα καί αὐτός ἀπαντᾷ.

Βρίσκω τήν εὐκαιρία νά τονίσω ἕνα ἐκπληκτικό γεγονός. Ὁ ἅγιος Νεκτάριος συγκρότησε ἕνα Γυναικεῖο Μοναστήρι καί τοποθέτησε ὡς Γερόντισσα μιά τυφλή! Ποιός σήμερα θά ἔκανε ἕνα Γυναικεῖο Μοναστήρι καί θά ἔβαζε ὡς Γερόντισσα μιά τυφλή; Συνήθως τοποθετοῦν Γερόντισσα κάποια πού ἔχει σπουδάσει, ἔχει τελειώσει Θεολογική Σχολή, ἔχει κάποια ἐξωτερικά προσόντα, τούλάχιστον νά είναι ἀρτιμελής. Ὁ ἅγιος Νεκτάριος τοποθέτησε ὡς Γερόντισσα μιά τυφλή, ἡ ὁποία ὅμως ἦταν εὐλογημένη, τήν περίφημη Γερόντισσα Ξένη. Αὐτή τοῦ ἔστειλε τίς ἐπιστολές, ὑπαγορεύοντας προφανῶς σέ μιά μοναχή καί ἐκεῖνος ἀπαντᾷ.

Ἡ Γερόντισσα εἶχε μαζί της μοναχές, οἱ ὁποῖες εἶχαν διάφορα προβλήματα. Διότι, ὅταν εἰσέρχεται κανείς στό Μοναστήρι, τότε ἐμφανίζονται ὅλα τά πάθη πού εἶχε στόν κόσμο καί ἦταν κοιμισμένα, καί στήν Μονή ἀρχίζουν νά φαίνονται. Γι' αὐτό ρωτοῦσαν τόν ἅγιο Νεκτάριο καί ἐκεῖνος τούς ἀπαντοῦσε μέ πολλή διάκριση· μάλιστα δέ διαχωρίζει τίς ἀσθένειες σέ σωματικές, ψυχικές, ψυχοσωματικές καί πνευματικές.

Θά δοῦμε, λοιπόν, τό περιεχόμενο μερικῶν χαρακτηριστικῶν ἐπιστολῶν.

Σέ μιά ἐπιστολή του ὁ Ἅγιος ἀπαντᾷ ὅτι ἡ συγκεκριμένη μοναχή ἔπασχε ἀπό σωματική ἀσθένεια, ἡ ὁποία προερχόταν ἀπό τό ψύχος καί τήν ὑγρασία, καί αὐτό δέν ἦταν πνευματικό πρόβλημα, ἀλλά σωματικό. Συνιστᾷ στήν Γερόντισσα νά τήν σταυρώσῃ μέ τά τίμια λείψανα καί τήν ἐνημερώνει ὅτι ὁ ἴδιος θά προσευχηθῇ γιά τήν μοναχή. Τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει μέσα του τήν φθαρτότητα καί τήν θνητότητα καί θά ἀντιμετωπίσῃ τέτοια θέματα στήν ζωή του.

Σέ ἄλλη ἐπιστολή του κάνει τήν διάγνωση ὅτι ἡ συγκεκριμένη μοναχή ἔπασχε ἀπό

μιά ψυχική ασθένεια, δηλαδή από τὰ πάθη τὰ ὁποῖα ἐξάπτονται ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ πονηροῦ. Γιά τὴν θεραπεία τῆς συνιστᾶ νὰ χρησιμοποιήσῃ πνευματικούς τρόπους, δηλαδή νὰ ἐξαγορεύσῃ τοὺς λογισμούς της στὴν Γερόντισσα, νὰ προσέχῃ τοὺς λογισμούς, νὰ ψάλλῃ τὴν Παράκληση στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο καὶ νὰ ἐξασκήσῃ τὴν εὐχή τοῦ Ἰησοῦ.

Σέ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ κάνει τὴν διάγνωση ὅτι ἡ συγκεκριμένη μοναχὴ ἔπασχε ἀπὸ ἀλληλεπιδράσεις σωματικῶν, νευρολογικῶν καὶ ψυχικῶν ασθενειῶν. Βεβαιώνει ὅτι ἡ συγκεκριμένη μοναχὴ πάσχει ἀπὸ ὑστερία, ἡ νόσος αὐτὴ ἐξασθένησε τὸ νευρικό της σύστημα καὶ τὴν κατέστησε νευροπαθῆ καὶ γι' αὐτὸ προσβάλλεται ἀπὸ τὸν πονηρὸ καὶ ἔχει διαφόρους λογισμούς. Τὴν προτρέπει νὰ ἐνισχύῃ τὸ νευρικό της σύστημα μέ φάρμακα καὶ νὰ μὴ ταρασσεται ἀπὸ τοὺς λογισμούς.

Σέ ἄλλες ἐπιστολές τοῦ συνιστᾶ στίς μοναχές νὰ προσέχουν τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης τους, ὥστε νὰ μὴ μετατρέπεται σέ σαρκική ἀγάπη καὶ σέ σαρκικό ἔρωτα καὶ νὰ μὴν ὑπάρχουν νοσηρές καταστάσεις στίς μεταξύ τους σχέσεις. Εἶναι αὐστηρὸς σέ αὐτὸ τὸ σημεῖο καὶ τίς συνιστᾶ ὡς φάρμακο θεραπείας τὴν πλήρη ἀκτημοσύνη καὶ τὴν στροφὴ τῆς ἀγάπης τους στὸν Νυμφίο Χριστό.

Ἀπὸ τὸ πρῶτο αὐτὸ σημεῖο ἀπὸ τίς ἐπιστολές αὐτές, καὶ ἀπὸ πολλές ἄλλες, φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος ἦταν τέλειος πνευματικὸς θεραπευτὴς καὶ εἶχε τὸ μεγάλο χάρισμα τῆς διακρίσεως.

Τὸ δεύτερο σημεῖο ἀπὸ τίς ἐπιστολές πού ἀπέστειλε στίς μοναχές τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τίς ὁποῖες κατηύθυνε πνευματικά, εἶναι ὅτι γνώριζε πλήρως τὸν τρόπο τῆς λειτουργίας τῶν παθῶν καὶ τῆς θεραπείας τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἦταν καλὸς θεολόγος. Δέν μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι θεολόγος καὶ νὰ μὴν γνωρίζῃ νὰ θεραπεύῃ ἕναν πληγωμένο ἄνθρωπο.

Μεταξύ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Νεκταρίου ὑπάρχει καὶ μιὰ ἐπιστολὴ πού ἔστειλε στίς μοναχές, στὴν ὁποία γράφει τὸ τί ἀπάντησε στὴν «κατὰ πνεῦμα θυγατέρα» τοῦ Ἀμαλίας -ἡ ὁποία δέν ἦταν μοναχὴ- σέ σχετικὴ ἐρώτηση πού τοῦ ὑπέβαλε. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ φαίνεται καθαρά ὅτι γνωρίζει πολὺ καλά τὴν παθολογία, δηλαδή γνωρίζει τὸ πῶς λειτουργοῦν τὰ πάθη στὸν ἄνθρωπο καὶ κάνει ὀρθὴ διάγνωση.

Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος γνώριζε ὅτι τὰ πάθη εἶναι οἱ φυσικὲς δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Δηλαδή, ὁ Θεός, ὅταν δημιουργῇ τὸν ἄνθρωπο, δέν τοῦ ἔβαλε κακὲς δυνάμεις, αὐτὰ πού λέμε πάθη, δηλαδή τὸν θυμό, τὴν ζήλια κλπ., τίς ὁποῖες πρέπει νὰ ξεριζώσουμε ἀλλὰ πρόκειται γιὰ δυνάμεις τῆς ψυχῆς πού ἦταν καλὲς καὶ διεστράφησαν μέ τὴν ἁμαρτία.

Ὅλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης στό βιβλίο

του «Κλίμαξ», γράφουν ότι ο Θεός έβαλε μέσα μας την αγάπη, πού είναι μία δύναμη για να αγαπάμε τον Θεό. Όμως, έμεϊς αντί να αγαπάμε έξ ολοκλήρου τον Θεό, αγαπάμε τά κτίσματα. Αυτό είναι διαστροφή τής αγάπης. Ένω ήταν κατά φύσιν ή αγάπη, στό να οδηγείται προς τον Θεό, έμεϊς την κάναμε παρά φύσιν αγάπη. Έπομένως, τά πάθη είναι ασθένειες τών δυνάμεων τής ψυχής.

Μας έδωσε ο Θεός την ζήλια, τον ζήλο, για να ζηλεύουμε την δόξα Του, όμως, έμεϊς αντί να ζηλεύουμε την δόξα του Θεού, ζηλεύουμε τίς ανθρώπινες δόξες· αυτό είναι κενοδοξία, υπερηφάνεια κλπ. Έπειτα, είναι ο θυμός· δέν είναι κακός ο θυμός. Όπως στό αυτοκίνητο πατάμε τό γκάζι για να τρέξη, έτσι ο θυμός είναι ή δύναμη τής ψυχής, ώστε αυτό πού θέλει να κάνει κάποιος, να τό πραγματοποιήσει προς τό αγαθό. Γι' αυτό και λέει ο Χριστός: «Αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν σου έξ όλης τής καρδιάς σου και έξ όλης τής ψυχής σου και έξ όλης τής διανοίας σου και έξ όλης τής ισχύος σου» (Μάρκ. ιβ', 30), δηλαδή να Τόν αγαπήσουμε μέ όλη μας την ψυχή. Έπομένως, έχουμε τον θυμό για να πολεμάμε τον διάβολο και αυτούς πού μας οδηγούν στην άμαρτία και μέ τον θυμό να οδηγούμαστε προς τον Θεό. Όταν αυτές οι δυνάμεις τής ψυχής δέν πορεύονται κατά φύσιν και υπέρ φύσιν, αλλά πορεύονται παρά φύσιν, αυτό είναι πνευματική άρρώστια.

Τί, λοιπόν, είναι ή θεραπεία; Θεραπεία δέν είναι αυτές οι δυνάμεις να ξεριζωθούν, να βγάλουμε την αγάπη, αλλά ή αγάπη προς τά κτίσματα να γίνη θεία αγάπη, θεϊος έρωτας· ο έρωτας στους ανθρώπους να γίνη θεϊος έρωτας ή να αγαπάμε τούς ανθρώπους έν Χριστώ. Η ζήλια πού έχουμε για τούς ανθρώπους, γι' αυτά πού έχουν οι άνθρωποι, να μετατραπή σέ ζήλια για την δόξα του Θεού και τών αγίων, να γίνουμε άγιοι. Άρα, αυτές οι ψυχικές δυνάμεις πρέπει να μεταμορφωθούν. Γι' αυτό κάνουμε λόγο για την μεταμόρφωση τών παθών.

Ο άγιος Νεκτάριος, όταν κάνει λόγο για την αγάπη, γνωρίζει πώς λειτουργεί ή αγάπη παρά φύσιν, όταν είναι έναντίον του Θεού, μακριά από τον Θεό, πώς λειτουργεί κατά φύσιν και πώς λειτουργεί υπέρ φύσιν, όταν οδηγείται προς τον Θεό.

Η έρώτηση πού του υπέβαλε «ή κατά πνεῦμα θυγατέρα» του Αμαλία ήταν ή εξής: «Εί έστί δυνατόν ένοικεΐν την ειρήνην έν καρδίᾳ πάθεσιν πεπληρωμένην;». Είναι δυνατόν κανείς να έχη την ειρήνη, εάν ή καρδιά του είναι γεμάτη από πάθη; Σήμερα έμεϊς θά άπαντούσαμε μονολεκτικά ότι αυτό δέν είναι δυνατόν. Δέν μπορείς να έχης ειρήνη, αν έχης τά πάθη. Δέν τό κάνει αυτό ο άγιος Νεκτάριος, αλλά είναι πνευματικός χειροῦργος, είναι γιατρός και κάνει μία μεγάλη άνάλυση στην έπιστολή αυτή.

Πρῶτα-πρῶτα δίνει τον όρισμό τής ειρήνης. Έφ' όσον γίνεται λόγος για την

ειρήνη, γιά τό ἄν εἶναι δυνατόν νά ἔχη κανείς ειρήνη, ἀρχίζει μέ τόν ὀρισμό τῆς ειρήνης. «Ἡ ειρήνη ἐστίν, ὡς ἐμοί δοκεῖ, τό ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως...ἔστι δέ δῶρον Θεοῦ δαψιλευόμενον τοῖς εἰρηνεύουσιν πρός Αὐτόν καί ποιοῦσιν τά θεῖα αὐτοῦ θελήματα».

Δέν εἶναι ἡ ειρήνη ἀπλῶς τό νά τά ἔχουμε καλά μέ ὅλους· ειρήνη δέν εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ πολέμου, ἀλλά εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Διότι μπορεῖ νά μήν ὑπάρχη πόλεμος καί νά μήν ἔχουμε ειρήνη· μπορεῖ νά μήν ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού νά μᾶς πολεμᾶνε καί νά μήν ἔχουμε ειρήνη μέσα μας. Ἐδῶ γράφει ὅτι ἡ ειρήνη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο καί εἶναι τό ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως.

Στήν συνέχεια γράφει ὅτι ὁ Χριστός ἔδωκε τήν ειρήνη στούς Μαθητές Του. Ὅταν ἐμφανίσθηκε ὁ Χριστός μετά τήν Ἀνάστασή Του εἶπε: «Εἰρήνη ὑμῖν». Γι' αὐτό «ἡ ειρήνη ὡς θεῖον δῶρον ἐστί φῶς καί κοινωνεῖ μετά τῶν φωτισμένων», δηλαδή ἡ ειρήνη εἶναι φῶς καί κοινωνεῖ μέ αὐτούς οἱ ὁποῖοι εἶναι φωτισμένοι. «Ἡ ειρήνη ὡς φῶς φεύγει τό σκότος, διότι οὐδεμία κοινωνία φωτί πρός σκότος· σκότος ἐστίν ἡ ἁμαρτία, ἡ ειρήνη ἄρα φεύγει τήν ἁμαρτίαν, ὡς σκότος. Ἄρα, ὁ ἁμαρτωλός οὐδέποτε εἰρηνεύει».

Προσέξτε τόν ὠραῖο αὐτόν συλλογισμό. Ἡ ειρήνη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, ἡ ειρήνη εἶναι τό φῶς, ὁπότε τό φῶς εἶναι ἀντίθετο μέ τό σκοτάδι. Ὅταν, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος φεύγη ἀπό τό φῶς, ἔχει σκοτάδι, σκοτάδι εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ἄρα, ἐκεῖνος πού ἔχει τήν ἁμαρτία δέν ἔχει τήν ειρήνη.

Ὅμως, καί μετά πού ἔδωσε τόν ὀρισμό τῆς ειρήνης «ὑφίσταται ἡ ἐρώτησις»: «Πάντα τά πάθη τά ἐν ἡμῖν εἰσὶν ἁμαρτίαι ἀποκρούουσαι τήν ειρήνην τοῦ Θεοῦ, τήν δοθεῖσαν τοῖς φωτισθεῖσι τῷ φωτί τῆς θεογνωσίας;». Διερωτᾶται, δηλαδή, ἂν ὅλα τά πάθη πού ὑπάρχουν μέσα μας εἶναι ἁμαρτίες καί ἀποκρούουν τήν ειρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία δόθηκε σέ αὐτούς πού ἔχουν φωτισθῇ ἀπό τό φῶς τῆς θεογνωσίας. Δηλαδή, δέν ὑπάρχουν πάθη πού δέν εἶναι ἁμαρτίες καί ἐπομένως δέν ἀποκρούουν τήν ειρήνη;

Φαίνεται ἐδῶ ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος γνωρίζει πάρα πολύ καλά τήν κατάσταση τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καί ἀναπτύσσει τό θέμα ἐπαγωγικά. Γράφει ὅτι σέ αὐτούς πού ἔχουν φωτισθῇ ἀπό τό φῶς τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι ὅλα τά πάθη ἁμαρτίες. «Τά γάρ ἔμφυτα, τά τε ψυχικά καί σωματικά ὡς ὑπό τοῦ Θεοῦ ἐμβεβλημένα εἰσὶν ἀδιάβλητα». Ὁ Θεός ὅλα τά ἔκανε καλά καί τά πάθη δόθηκαν «δι' ἐν σκόπιμον καί λελογισμένον τέλος». Ὅταν αὐτά λειτουργοῦν κατά τόν θεῖον νόμον καί κατά τόν λόγο τῆς ὑπάρξεώς τους καί πρός ἐπιδίωξη τοῦ σκοποῦ γιά τόν ὁποῖο ἐδόθησαν, μεταβάλλονται σέ ἠθικές δυνάμεις. Τά ἀδιάβλητα αὐτά πάθη πολιτεύονται κατά τόν θεῖον νόμον καί γι' αὐτό συμβιώνουν μέ τήν ειρήνη, καί ἡ ειρήνη δέν

ἀφίσταται ἀπό τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν τέτοια πάθη.

Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος γνωρίζει πολύ καλά τήν διδασκαλία τῶν νηπτικῶν καί ἡσυχαστῶν Πατέρων, ὅπως τήν συναντοῦμε στά κείμενά τους.

Ποιά εἶναι τά ἀδιάβλητα, φυσικά πάθη; Εἶναι οἱ ἀνάγκες τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι φυσικές. Δηλαδή, ὅταν ἔρθη ἡ ὥρα, τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου θέλει τροφή, ἔχει τήν ὄρεξη, πεινάει· αὐτό δέν εἶναι ἁμαρτία. Ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα νά διψάσῃ, τό σῶμα αἰσθάνεται μιά δίψα καί πρέπει νά πιῇ νερό· ἄρα, αὐτά λέγονται φυσικά πάθη, ἀδιάβλητα πάθη.

Αὐτά τά εἶχε καί ὁ Χριστός, διότι προσέλαβε ὁλόκληρη τήν ἀνθρώπινη φύση, τό θνητό καί παθητό σῶμα, χωρίς ἁμαρτία. Γι' αὐτό καί πεινοῦσε καί διψοῦσε καί κουραζόταν, ἀλλά στόν Χριστό λειτουργοῦσαν διαφορετικά ἀπό ὅ,τι σέ ἐμᾶς. Ὁ Χριστός ὅταν ἤθελε πεινοῦσε, δηλαδή, δέν ἐξουσίαζαν τά ἀδιάβλητα- φυσικά πάθη ἐπάνω Του, ἀλλά Αὐτός μέ τήν θεότητά Του εἶχε ἐξουσία πάνω σέ αὐτά. Ἐμεῖς, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, πρέπει νά πιοῦμε νερό, εἶναι ἀναγκαστικά σέ ἐμᾶς τά φυσικά πάθη. Στόν Χριστό δέν ἦταν ἀναγκαστικά, ἀλλά ὅταν ἤθελε πεινοῦσε καί διψοῦσε, διότι ἡ θεότητα κυριαρχοῦσε πάνω στά σωματικά.

Ἐπομένως, λέμε ὅτι στούς ἀνθρώπους τά ἀδιάβλητα καί φυσικά πάθη λειτουργοῦν ἀναγκαστικά, δηλαδή ἔρχεται ἡ ὥρα πού νυστάζουμε καί πρέπει νά κοιμηθοῦμε, ὁ ὕπνος εἶναι ἓνα φυσικό πάθος. Αὐτό δέν εἶναι ἁμαρτία. Πότε γίνεται ἁμαρτία; Ὅταν αὐτό πού εἶναι ἀδιάβλητο-φυσικό, μετατρέπεται σέ διαβλητό. Δηλαδή, πεινάω καί τρώω περισσότερο ἀπό ὅ,τι πρέπει. Αὐτό εἶναι λαιμαργία· ἡ λαιμαργία εἶναι ἡ μετατροπή τοῦ ἀδιάβλητου πάθους σέ διαβλητό πάθος. Διψάω καί ἐφ' ὅσον διψάω, ἀρχίζω καί πίνω ὑπερβολικά οἰνοπνευματώδη ποτά καί ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Αὐτό εἶναι ὑπερβολή καί αὐτό τό ἀδιάβλητο πάθος τῆς δίψας, πού εἶναι φυσικό, μετατρέπεται καί γίνεται διαβλητό.

Ἡ ὅλη προσπάθεια πού πρέπει νά κάνουμε μέσα στήν Ἐκκλησία εἶναι πῶς τό ἀδιάβλητο πάθος νά παραμείνῃ ἀδιάβλητο. Νά τρώμε ὅσο χρειαζόμαστε, νά πίνουμε ὅσο χρειαζόμαστε, νά κοιμόμαστε ὅσο χρειαζόμαστε, νά ξεκουραζόμαστε ὅσο χρειαζόμαστε. Καί ποιός θά μᾶς τό πῇ αὐτό; Αὐτό θά μᾶς τό πῇ ὁ καθαρὸς νοῦς. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ καθαρὸ νοῦ, πού προσεύχεται νοερά, αὐτός ξέρεי πότε νά σταματᾷ τό φαγητό, διότι στήν ὑπερβολική κατάχρηση σταματᾷ ἡ προσευχή. Τρώει κανεῖς περισσότερο ἀπό ὅ,τι πρέπει καί σταματᾷ νά προσεύχεται. Καί αὐτό εἶναι ἔνδειξη ὅτι τό φυσικό-ἀδιάβλητο πάθος μετατράπηκε σέ διαβλητό πάθος. Καί ἡ ὅλη προσπάθεια πού κάνουμε στήν Ἐκκλησία καί μέ τόν ἀγῶνα μας μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ εἶναι πῶς τό διαβλητό πάθος, γιά παράδειγμα ἡ γαστριμαργία, νά μετατραπῇ σέ φυσικό πάθος, ὅπως καί τήν λαιμαργία νά τήν κάνουμε φυσικό

πάθος, αδιάβλητο πάθος.

Έκτός από τὰ φυσικά, αδιάβλητα σωματικά πάθη, υπάρχουν καί τὰ φυσικά, αδιάβλητα ψυχικά πάθη, πού, ὅπως εἶπα προηγουμένως, εἶναι οἱ φυσικές δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἡ ἐπιθυμία, ἡ ἀγάπη, ὁ ζῆλος κλπ. πού, ὅταν λειτουργοῦν γιά τόν σκοπό πού δημιουργήθηκαν, εἶναι αδιάβλητα, φυσικά πάθη. Καί αὐτά μετατρέπονται καί γίνονται διαβλητά. Ὄποτε καί ἡ ἀσκητική τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τό πῶς τὰ ψυχικά πάθη ἀπό διαβλητά θά γίνουν αδιάβλητα.

Ἐπομένως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος γράφει ὅτι ἄλλο εἶναι τὰ αδιάβλητα πάθη τὰ ὁποῖα εἶναι ἔμφυτα, ψυχικά καί σωματικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐμβληθῇ ἀπό τόν Θεό, ἀφοῦ ὁ Θεός ἔκανε τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου νά τρώη, καί ἄλλο εἶναι τὰ πάθη πού δέν λειτουργοῦν κατά τόν «σκοπίμον καί λελογισμένον» σκοπόν γιά τόν ὁποῖο δόθηκαν, καί λειτουργοῦν «παρανόμως καί παραλόγως» καί ἔχουν «τό ἐμπαθές» καί ἡ λειτουργία τους λογίζεται ἁμαρτία.

Ἀφοῦ κάνει αὐτήν τήν διάκριση μεταξύ φυσικῶν-αδιάβλητων παθῶν καί διαβλητῶν παθῶν, στήν συνέχεια γράφει ὅτι ἐκτός ἀπό τὰ ἔμφυτα πάθη πού ἐμφυτεύθηκαν ἀπό τόν Θεό γιά τήν εργασία τῶν ἀρετῶν καί πρὸς τήν τελείωσή μας, υπάρχουν μέσα μας καί πάθη κληρονομικά καί ἄλλα πάθη ψυχικά πού δέν τὰ ἔβαλε ὁ Θεός. Δηλαδή, τό νά πεινάη τό σῶμα, τό ἔδωσε ὁ Θεός, τό πῶς θά ἀναπτυχθῇ τό σῶμα, πῶς θά κινηθῇ τό αἷμα, πῶς θά γίνη ἡ πέψη τῶν τροφῶν γιά νά συντηρηθοῦν ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ σώματος, εἶναι φυσικές ἀνάγκες τίς ὁποῖες ἔθεσε ὁ Θεός. Ὅμως, υπάρχουν καί ἄλλα ψυχικά πάθη πού δέν τὰ ἔβαλε ὁ Θεός. Ποιά εἶναι αὐτά; Εἶναι «ὁ ἐν ἡμῖν νόμος τῆς ἁμαρτίας», ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται μέσα μας «ὡς ροπή τις πρὸς τό κακόν». Αὕτη ἡ ροπή πρὸς τήν ἁμαρτία τείνει στό νά κυριεύσῃ τήν θέλησή μας καί νά τήν διευθύνῃ κατά τίς ἀπαιτήσεις της.

Ἄρα, ὅταν τὰ αδιάβλητα πάθη γίνονται διαβλητά, καί ἔχουμε τήν γαστριμαργία, τήν λαιμαργία, τόν θυμό, τήν κακή ἐπιθυμία κλπ., τότε δημιουργεῖται μιά ἔξη, δημιουργεῖται μιά ροπή πρὸς τήν ἁμαρτία, καί αὐτό λέγεται νόμος τῆς ἁμαρτίας. Αὐτό εἶναι κακό. Αὕτη ἡ ροπή θέλει νά μᾶς κυβερνήσῃ καί νά μεταβάλλῃ τίς ψυχικές καί σωματικές δυνάμεις σέ «πάθη δουλικά», σέ «πάθη δαιμονιώδη». Ὑπάρχει, λοιπόν, «ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας» μέσα μας «ὡς μιά ροπή» πού θέλει νά μετατρέψῃ τὰ φυσικά πάθη καί νά τὰ κάνῃ «δαιμονιώδη πάθη». Ὅταν αὕτη ἡ ροπή μᾶς κατακυριεύσῃ, «τότε ἡ εἰρήνη φυγαδεύεται», ὁ ἄνθρωπος γίνεται δοῦλος τῆς ἁμαρτίας καί «οὐδεμίαν ἔχει εἰρήνην».

Καί σέ αὐτήν τήν περίπτωση μπορεῖ νά ὑπάρξῃ διόρθωση. «Ἐάν ὑπέταξεν ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας τήν ἐν ἡμῖν ἐλευθερίαν» καί τήν διευθύνῃ, τότε τὰ πάθη δουλώνονται στήν ἁμαρτία καί φυγαδεύεται ἡ εἰρήνη. Ὅμως, «ἐάν ὁ ἐν ἡμῖν νόμος

τοῦ Θεοῦ, ὁ νόμος τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθίσταται καί μάχεται» γιὰ νά καθυποτάξῃ τόν νόμο τῆς ἁμαρτίας καί τῆς ὁρμῆς τῆς ροπῆς πρὸς τὴν ἁμαρτία καί νά ἐπικρατήσῃ ἡ ἠθικὴ ἐλευθερία, «τότε ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ πληροῖ τὰς καρδίας ἡμῶν».

Γράφει ἐδῶ ὅτι ὑπάρχει ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ὡς ροπή μέσα μας, ἀλλὰ ὑπάρχει ἡ περίπτωση, ὅταν κανεὶς τηρῇ τόν νόμο τοῦ Θεοῦ, νά θεραπεύσῃ τόν νόμο τῆς ἁμαρτίας καί νά θεραπεύσῃ τὰ πάθη τὰ ὁποῖα εἶχαν μετατραπῇ σέ καταστάσεις ἀρνητικῆς στὴν ψυχὴ μας. Ἀλλὰ καί μετὰ τὴν θεραπεία ὀφείλουμε νά γρηγοροῦμε καί νά ἀγρυπνοῦμε, «διότι ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας γρηγορεῖ ἐν ἡμῖν, ὁ δὲ διάβολος ὑποδαυλίζει αὐτόν ὡς πῦρ».

Προσέξτε ἐδῶ, ὅτι εἶναι πάρα πολύ σημαντικὴ αὐτὴ ἡ ἐπισήμανση. Πρέπει νά ἔχουμε ἐτοιμότητα καί ἐγρήγορση. Αὐτὴ εἶναι ἡ νήψη γιὰ τὴν ὁποία κάνει λόγο ὁ Χριστός: «Γρηγορεῖτε καί προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν» (Ματθ. κστ´, 41). Πρέπει συνεχῶς νά ὑπάρχῃ ἡ ἐγρήγορση καί ἡ νήψη, διότι ἔχουμε καί τόν διάβολο ἐξωτερικά, ὁ ὁποῖος ὑποδαυλίζει αὐτόν τόν νόμο τῆς ἁμαρτίας μέσα μας, αὐτὴν τὴν ροπήν τὴν ὑποδαυλίζει ὡς πῦρ, βάζει φωτιά στό ἐπιθυμητικὸ μέρος τῆς ψυχῆς μας καί μετὰ, βέβαια, ἐκδηλώνονται πάλι τὰ πάθη.

Καί καταλήγει ὁ ἅγιος Νεκτάριος:

«Τό συμπέρασμα εἶναι νά σωφρονῇτε καί νά ἀγωνίζεστε κατὰ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καί νά μὴ θορυβῇ ὑμᾶς ἡ τῶν παθῶν ὑμῶν ἐξανάστασις». Τί γράφει ἐδῶ; Ἐν βλέπετε μέσα σας μιὰ ἐπανάσταση τῶν παθῶν, μὴ φοβᾶστε, μὴ θορυβεῖσθε, νά σωφρονεῖτε καί νά ἀγωνίζεστε, διότι ὅλα θεραπεύονται. «Ἡ εἰρήνη δέν ἀποβάλλεται ὑπὸ τῶν παθῶν, ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ χαρακτηῖρος αὐτῶν, τό ὁποῖον θά λάβωσιν ἐκ τῆς ἡττης ἢ ἐκ τῆς πάλης. Ἐάν ἐν τῇ πάλῃ νικήσῃς, ἡ τῶν παθῶν ἐξέγερσις ἐγένετο ἀφορμὴ νέας χαρᾶς καί εἰρήνης· ἐάν ἡττηθῇς, ὅ μὴ γένοιτο, τότε γεννᾶται θλίψις καί ταραχὴ, ἀλλ’ ἐάν μετὰ ἀγῶνα κραταιὸν πάθη τι ἀνθρώπινον, ἐπικρατήσῃ δέ πρὸς ὥραν ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας, ἐπανέλθῃ ἐν τῷ ἀγῶνι καί ἐπιμείνῃ ἐν αὐτῷ, νικᾷ ὁ ἀγωνιζόμενος καί ἡ εἰρήνη ἐπανερχεται».

Φαίνεται ἀπὸ αὐτὰ ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶναι πνευματικὸς θεραπευτής, πνευματικὸς πατέρας.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πού σᾶς ἀνέλυσα ἐξάγονται μερικὲς ἀλήθειες. Πρῶτον, γνωρίζει ὁ ἅγιος Νεκτάριος τὴν παθολογία τοῦ ἀνθρώπου καί εἶναι ἄριστος γιατρός πνευματικὸς. Δεύτερον, ἐφ’ ὅσον γνωρίζει τὴν παθολογία, κάνει καλὴ διάγνωση καί θεραπεία καί εἶναι καλὸς θεραπευτής. Ἔτσι γίνεται μέ τίς σωματικὲς ἀσθένειες. Πρῶτα ὁ γιατρός κάνει τὴν διάγνωση, καί μετὰ θά μᾶς μιλήσῃ καί γιὰ τὴν θεραπεία, καί θά δώσῃ τὰ κατάλληλα φάρμακα στὸν κάθε ἕναν ξεχωριστά. Καί

τρίτον, δέν εἶναι ἀπόλυτος. Δέν λέει, ὅποιος ἁμάρτησε, ὁ Θεός τόν ἐγκαταλείπει, ἀλλά προτρέπει νά κάνουμε τόν ἀγώνα μας, ἂν πέσουμε, νά σηκωθοῦμε, καί τότε δέν φυγαδεύεται ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται, τότε παραμένει μέσα του ἡ εἰρήνη.

Μέ αὐτά πού γράφει ὁ ἅγιος Νεκτάριος δίνει διεξόδους. Εἶναι αὐστηρός, ὅταν βλέπη ψυχικά πάθη, τά ὅποια ὁ ἄνθρωπος δέν θέλει νά τά θεραπεύσῃ, ἀλλά, ὅταν βλέπη τόν ἄνθρωπο νά παλεύῃ καί νά ἀγωνίζεται, τοῦ δίνει θάρρος γιά νά προχωρήσῃ στόν ἀγώνα του.

Φίλος τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀγίων

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν φίλος τοῦ Θεοῦ καί θά μπορούσα νά πῶ ὅτι ἦταν φίλος καί ὅλων τῶν ἀγίων. Δέχθηκε ὁ ἴδιος τήν θεραπευτική ἀγωγή ἀπό ἀγίους, γι' αὐτό μετέπειτα τήν ἐξάσκησε στά πνευματικά του παιδιά, ἀλλά τό ἔκανε μέ ἕναν πάρα πολύ ὠραῖο τρόπο, μέ διάκριση καί ἀγάπη.

Θά σᾶς διαβάσω καί μιᾶ ἄλλη ἐπιστολή, γιά νά δεῖτε πῶς ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν ἕνας τέλειος ἀσκητής, τέλειος ἡσυχαστής, τέλειος διακριτικός πατέρας καί γιατρός. Ἡ ἐπιστολή αὐτή εἶναι πολύ σημαντική, κατά τήν γνώμη μου, διότι δείχνει ὅτι εἶχε ἐμπειρίες τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Τήν ἐπιστολή αὐτή τήν ἀπέστειλε σέ ὅλες τίς μοναχές. Γράφει:

«Θυγάτριάι ἐν Κυρίῳ ἀγαπηταί. Χαίρετε ἐν Κυρίῳ.

Τήν παροῦσαν μου γράφω ὑμῖν, ἅμα ἐγερθεῖς τῆς κλίνης, ὅπως ἀνακοινώσω ὑμῖν ὄνειρόν τι, τό ὅποῖον μοι ἐνεποίησε πολλήν ἐντύπωσιν».

Ξύπνησε τό πρωί καί κατέγραψε στίς μοναχές τό ὄνειρο πού εἶδε, ἐπειδή τοῦ προξένησε μεγάλη ἐντύπωση. Φυσικά, ὁ ἅγιος γνώριζε ὅτι δέν δίνουμε μεγάλη σημασία στά ὄνειρα, ἀλλά κατάλαβε μέ τήν διακριση πού εἶχε, ὅτι αὐτό τό ὄνειρο ἔχει ἰδιαίτερη σημασία. Συνεχίζει:

«Τό ὄνειρο εἶναι τό ἑξῆς: Εἶδον, ὅτι ἰστάμην πρός τούς πόδας τῆς λάρνακος τοῦ ἀγίου λειψάνου τοῦ ἀγίου Νικολάου καί παρετήρουν αὐτό καί μοι ἐφαίνετο κοιμώμενον».

Εἶδε ὅτι βρισκόταν στόν Ναό τοῦ ἀγίου Νικολάου στήν Ἀλεξάνδρεια καί εἶδε τό λείψανο τοῦ ἀγίου Νικολάου, καί ὁ ἴδιος τό παρατηροῦσε καί τοῦ φαινόταν ὅτι κοιμόταν. Συνεχίζει:

«Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως μοι ἐφάνη κινούμενον καί μετ' ὀλίγον ἤνοιξε τούς ὀφθαλμούς αὐτοῦ -ὁ ἅγιος Νικόλαος- ὕστερον ἠγέρθη καί ἀνεκάθισεν καί ὑψώσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἔτεινε πρὸς ἐμέ».

Σηκώθηκε ὁ ἅγιος Νικόλαος ἀπὸ τὸ φέρετρο, σήκωσε τὰ χέρια του καί ἔλεγε σάν νά τόν καλοῦσε νά ἔλθῃ κοντά του.

«Ἐγὼ ἔκυψα ἐκ σεβασμοῦ, ἵνα ἀσπαστῶ αὐτόν· ὁ δέ μέ ἐνηγκαλίσθη καί μέ ἡσπάσθη τρίς εἰς τὸ στόμα καί τόν ἡσπάσθη καί ἐγώ· μετὰ τόν ἀσπασμόν ἀτενίσας με, μοι εἶπεν· ἐγὼ θά σέ ὑψώσω ὑψηλά, ὑψηλά· ἀλλὰ θέλω καί ἐγὼ παρὰ σοῦ νά μοι κάμῃς ἕναν θρόνον ἀργυροῦν. Ταῦτα μοι εἶπεν καί αὐθις ἀνέπεσε καί ἐκοιμήθη, ἐγὼ δέ ἀφυπνίσθη. Ἀφυπνισθεὶς ἐνεθυμήθη ἐκείνην τὴν στιγμήν, ὅτι τὸ ὄνειρον τοῦτο καί πρὸ τινων ἡμερῶν τὸ εἶδον καί τὸ ἐλησμόνησα».

Προσέξτε ἐδῶ, ὅτι ἕνας ἅγιος ἄνθρωπος εἶδε ἕνα ὄνειρο, ἀλλὰ δέν τοῦ ἔδινε σημασία. Καί τὸ ὄνειρο αὐτό τὸ εἶδε γιὰ δεύτερη φορά. Αὐτό εἶναι ὄνειρο ἀπὸ τόν Θεό σέ μιά ταπεινὴ ψυχὴ καί ὄχι σέ μιά ψυχὴ πού ἔχει ἐγωισμό καί ὑπερηφάνεια. Συνεχίζει:

«Τότε ἐνεθυμήθη, ὅτι τὴν πρώτην φοράν ὁ ἅγιος μόνον μέ ἡσπάσθη, ἐγερθεὶς, ἀλλὰ δέν μοι εἶπεν οὐδέν. Εἰς τὴν δευτέραν φοράν ἐγένετο ἡ ἀναγγελία καί ἡ αἵτησις. Τοῦτο εἶδον καί σᾶς τὸ γράφω ὡς ὄνειρον, τὸ ὁποῖον μοι ἔκαμεν ἐντύπωσιν διὰ τόν ἀποκαλυπτικόν αὐτοῦ χαρακτήρα καί τὴν διαβεβαίωσιν καί τὴν αἵτησιν. Ἰδωμεν εἰ ἀληθές τὸ ὄνειρον. Φαίνεται ἀληθοφανές».

Εἶχε μεγάλη διάκριση ὁ Ἅγιος, καί λέει θά δοῦμε ἐάν εἶναι ἀληθινό, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀληθινό. Καί συνεχίζει:

«Ἄλλ' ἡμεῖς ἀπαθῶς διακείμεθα», παραμένω μέ ἀπάθεια ἀπέναντι στό ὄνειρο, «ὁ Θεός νά ποδηγετήσῃ ἡμᾶς εἰς ἐργασίαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ ναὸς τοῦ Καίρου, τόν ὁποῖον διεκόσμησα καί ἐλάμπρυνα καί ἀπὸ πενιχροῦ ἀνέδειξα ἔκπαγλον, τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου. Πρώτην φοράν βλέπω τόν ἅγιον Νικόλαον καθ' ὕπνου καί ἀσπαζόμενον καί διαλεγόμενον. Εἶη εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Καταληκτικὸ συμπέρασμα

Αὐτός ἦταν ὁ ἅγιος Νεκτάριος. Ἀπὸ ὅσα ἀνέφερα προηγουμένως φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶχε ἐμπειρίες τοῦ Θεοῦ καί τῆς νοερᾶς προσευχῆς καί δίδασκε τούς μαθητές τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς τὴν ὀρθόδοξη ποιμαντικὴ καί ἀκόμη καθοδηγοῦσε τίς μοναχὲς πῶς νά θεραπεύουν τὰ πάθη τους καί νά ζοῦν τὴν

ήσυχαστική παράδοση της Ἐκκλησίας. Ὁ ἴδιος εἶχε ἐμπειρική ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό καί τούς ἁγίους. Ἐδῶ βλέπετε τόν ἅγιο Νικόλαο νά τόν ἀγκαλιάζει, νά τόν ἀσπάζεται, νά τόν φιλᾷ στό στόμα καί νά τοῦ λεη: «Ἐγώ θά σέ ὑψώσω ὑψηλά, ὑψηλά» καί ἀνέβηκε καί ἔγινε καί αὐτός ἅγιος.

Αὐτό εἶναι τό ἔργο τῶν πνευματικῶν πατέρων. Αὐτό εἶναι τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό εἶναι τό ἔργο τό ὁποῖο πρέπει νά κάνουμε. Πρέπει νά αἰσθανόμαστε ὅτι εἴμαστε ἄρρωστοι πνευματικά καί παραμένουμε στήν Ἐκκλησία γιά νά θεραπευθοῦμε καί μέσα ἀπό τήν θεραπεία ἀποκτοῦμε τήν γνώση τοῦ Θεοῦ, ἀπό τό κατ' εἰκόνα νά φθάνουμε στό καθ' ὁμοίωσιν.

Νοέμβριος 2023